

Силабус курсу Археологія

Освітній ступінь – бакалавр
Галузь знань: 03 Гуманітарні науки
Спеціальність: 032 історія та археологія
Освітньо-професійна програма «Історія та археологія»
Кількість кредитів – 9

Рік підготовки, семестр – 1 рік, I-II семестри

Компонент освітньої програми: обов'язкова

Дні занять: понеділок, 11.10-12.30, вівторок 12.45-14.05, ауд. 1007
Консультації: п'ятниця 14.05, ауд. 1006

Мова викладання: українська

Керівник курсу

ПІП **Строценъ Богдан Степанович**, кандидат історичних наук, викладач

Контактна інформація strotsen@tnpu.edu.ua
+38 067 332 45 91

Опис дисципліни

Історія людства налічує близько 2.5 млн. років і основна її частина (понад 95%) припадає на дописемний період. І практично єдиним джерелом знань про дописемний період виступає археологія. В даному курсі, використовуючи найновіші здобутки археологічної науки, студенти знайомляться з основами теоретичної і практичної археології, спеціальною термінологією, визначеннями, періодизацією сучасними науковими проблемами з вивчення та охорони археологічної спадщини України, засвоюють археологічну термінологію, періодизацію, основні методи польового та лабораторного дослідження, особливості розвитку матеріальної і духовної культур давнього населення, типологічні особливості основних категорій рухомих пам'яток.

Навчальний курс покликаний знати історію розвитку археології в Україні, археологічну періодизацію, предмет та об'єкт археології, методи археологічних досліджень, типи археологічних пам'яток, методику археологічного дослідження, основні археологічні культури, зміни характеру матеріальної та духовної культур стародавнього населення від кам'яного віку до періоду Київської Русі, законодавство про охорону культурної та археологічної спадщини.

В процесі вивчення курсу студенти навчаються опрацьовувати тематичну літературу, розуміти відмінності в розвитку матеріальної та духовної культур давнього населення України у різні історичні періоди, орієнтуватись у науковій літературі з актуальних проблем археологічної науки, вміти систематизувати інформацію, працювати з науково-методичними посібниками, застосувати отримані теоретичні знання у проведенні наукового дослідження.

Навчальний контент

Год. (лек. /сем.)	Теми	Результати навчання	Завдання
2 / 2	Тема 1. Археологія як історична наука. Історія археології.	Предмет «Археологія» і його значення у вивченні історії України. Місце археології серед інших історичних дисциплін. Мета і завдання археологічної науки. Співвідношення між методами і теорією археологічної науки.	Питання
6 / 4	Тема 2. Основні методи наукового вивчення в археології.	Поняття і методи археологічної науки: археологічні пам'ятки, археологічні культури, локальні групи, хронологічні етапи, етнокультурні спільності. Загальна характеристика пам'яток. Методи дослідження в археології, головні концепції в археології.	Питання Презентація
2 / 4	Тема 3. Ранній і середній палеоліт.	Загальна характеристика європейського палеоліту, сучасні погляди на етапи його розвитку: тричленна і двочленна періодизація палеоліту, виникнення	Питання Проблемні завдання

		людини умілої. Час і шляхи заселення території України. Основні пам'ятки раннього і середнього палеоліту.	
2 / 2	Тема 4. Пізній палеоліт.	Загальна характеристика епохи пізнього палеоліту на території Європи. Фізичний тип кроманьйонської людини.. Основні групи пам'яток в Україні. Розвиток крем'яного і кістяного виробництва у пізньому палеоліті, житлобудування, зародження мистецтва, формування релігійних уявлень.	Питання Презентація
2 / 4	Тема. 5. Розвиток матеріальної і духовної культури населення України в епоху середнього та нового кам'яних віків.	Загальна характеристика європейського мезоліту, загострення кризи привласнюючого господарства. Головні області українського мезоліту. Неолітична революція та її значення в історії людства, неолітичні культури України.	Питання Проблемні завдання
2 / 2	Тема 6. Загальна характеристика мідного віку.	Характеристика європейського енеоліту, періодизація мідно-кам'яної доби. Особливості енеолітичного періоду на території України. Характерні риси енеолітичної епохи.	Питання
6 / 4	Тема. 7. Культурно-історична спільнота Кукутені-Трипілля та її оточення.	Трипільська культура: походження, хронологія, етапи розвитку. Релігійні вірування трипільських племен, мистецтво, традиції, історична доля. Основні культури мідно-кам'яної доби: лендельська, лійчастого посуду, кулястих амфор, Кемі-обинська, енеолітичні культури Закарпаття тощо.	Питання Презентація Ессе
6 / 10	Тема 8. Загальна характеристика бронзового віку. Археологічні культури України в епоху бронзи.	Загальна характеристика бронзового віку, періодизація. Особливості бронзового віку на території України. Значення бронзи в житті людини. Зміни в господарстві, духовній культурі, суспільних відносинах. Основні археологічні культури бронзового віку в Україні.	Питання Презентація
2 / 4	Тема 9. Загальна характеристика ранньозалізного віку. Населення лісостепової зони України в гальштатський період.	Загальна характеристика ранньозалізного часу. Зміни в господарстві, духовній культурі, суспільних відносинах. Особливості ранньозалізного віку на території України. Вітчизняна та європейська періодизація. Особливості розвитку населення Українського лісостепу в гальштатський період.	Питання
2 / 2	Тема 10. Антична колонізація Північного Причорномор'я.	Знати причини грецької колонізації Північного, географія грецьких колоній, етапи колонізації, структуру античних міст, матеріальна та духовну культуру їх населення, зв'язки античних міст Північного Причорномор'я із скіфами і сарматами.	Питання Проблемні завдання
2 / 2	Тема 11. Кочівники епохи ранньозалізного віку в Українських степах.	Вміти аналізувати письмові та археологічні дані про киммерійців, відомості грецьких та близькосхідних джерел. Характерні риси матеріальної і духовної культури, господарства. Соціальні відносини. Поховальний обряд. Письмові свідчення про скіфів. Геродот та його «Історія» про скіфів. Археологічні пам'ятки скіфів, матеріальна і духовна культура, військова справа. Сармати: археологічні пам'ятки, матеріальна і духовна культура, господарство.	Питання Проблемні завдання
2 / 2	Тема 12. Проблема етногенезу слов'ян. Археологічні культури латенського часу.	Орієнтуватися в основних теоріях слов'янського етногенезу, особливостях розвитку населення лісостепової зони України в пізньолатенський час. Ранні слов'яни. Знати перші згадки про слов'ян, археологічні культури періоду: зарубинецьку пошеншти-лукашівську, пшеворську, липицьку.	Питання Проблемні завдання
4 / 4	Тема 13. Населення лісостепової зони України в період римського часу.	Знати провінційно-римські культурні впливи та їхнє значення у розвитку варварського населення другої чверті I тис. н.е.; археологічні культури періоду та їх роль у формуванні ранньосередньовічних слов'янських культур.	Проблемні завдання Питання
2 / 4	Тема 14. Населення лісостепової зони України у третій чверті I тис. н.е.	Аналізувати писемні та археологічні свідчення про слов'ян. З'ясувати роль слов'ян у процесах «Великого переселення народів».	Питання
1 / 1	Тема 15. Населення степової	Знати характеристику етнокультурної ситуації на	

	зони України в період раннього середньовіччя.	півдні України в епоху раннього середньовіччя, писемні та археологічні джерела. Місце кочовиків у тогочасній історії України.	
3/3	Тема 16. Археологія Київської Русі та Галицько-Волинської держави.	З'ясувати значення археології Київської Русі в історії України. Археологічні матеріали про розвиток матеріальної і духовної культури у східнослов'янських племен, пам'ятки. Причини та час виникнення міст у Києво-Руській державі. Оборонні укріплення. Культурні монументальні будівлі. Розвиток економічних зв'язків з Візантією, країнами Сходу та Європи. Галицько-Волинська держава.	Питання Проблемні завдання
2/2	Тема 17. Археологія литовського періоду.	Знати значення археології Литовського періоду в історії України. Писемні джерела. Археологічні пам'ятки: міські поселення, замки, сільські поселення, архітектура, будівництво. Формування адміністративних центрів.	Питання Проблемні завдання
2/2	Тема 18. Археологія козацької доби та початку нового часу.	Розуміти значення археології для вивчення періоду. Матеріальну і духовну культуру України XVI-XVII ст., походження українського козацтва, пам'ятки козацької доби, речі побуту, озброєння, одяг тощо, особливості методики досліджень місць битв, знахідки.	Питання Проблемні завдання

Формування програмних компетентностей

<p>ІК. Здатність розв'язувати спеціалізовані задачі й практичні проблеми в галузі історії та археології або у процесі навчання, здійснювати аналіз історичних явищ і подій, що передбачає застосування теорій та методів історичної науки і характеризується комплексністю та невизначеністю умов.</p> <p>ЗК 1. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.</p> <p>ЗК 3. Здатність до абстрактного мислення, аналізу і синтезу.</p> <p>ЗК 4. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.</p> <p>ЗК 6. Здатність до пошуку та аналізу інформації з різних джерел.</p> <p>ЗК 7. Здатність виявляти, ставити та вирішувати проблеми.</p> <p>ЗК 8. Здатність застосовувати знання в практичних ситуаціях.</p> <p>ЗК 10. Здатність працювати в команді.</p>
<p>ФК 1. Усвідомлення взаємозв'язку між фактами, подіями, явищами і процесами в минулому та сучасності.</p> <p>ФК 5. Здатність відшукувати необхідні для освітньої та наукової діяльності історичні джерела (архівні та опубліковані документи, етнографічні, картографічні матеріали, музейні експонати, археологічні артефакти і т. п.).</p> <p>ФК 6. Здатність використовувати релевантні методи опрацювання історичних та археологічних джерел, зокрема інструментарій спеціальних історичних дисциплін, а також сучасні інформаційні технології для обробки історичних даних.</p> <p>ФК 7. Здатність використовувати фахові знання та професійні навички для виявлення, охорони та популяризації історико-культурної спадщини.</p> <p>ФК 10. Здатність вільно оперувати спеціальною термінологією.</p> <p>ФК 11. Здатність здійснювати та організовувати археологічну діяльність.</p> <p>ФК 12. Здатність робити відбір та прийняття на збереження артефактів і документів у відповідності до нормативів, організовувати археографічну діяльність, роботу в архівах та музеях, державних наукових та науково-дослідних установах у відповідності з прийнятими правилами та нормами.</p>
<p>ПРН 1. Знати найважливіші факти історичного минулого українського народу і історії людства загалом, а також мати більш глибокі знання про певний історичний період або проблему</p> <p>ПРН 2. Розуміти контекст і причини відповідних історичних подій і використовувати ці знання у професійній діяльності.</p> <p>ПРН 3. Знати основні підходи до вивчення вітчизняної та світової історії, принципи і методи історичного пізнання, основні типи і види історичних джерел</p> <p>ПРН 4. Володіти понятійно-категоріальним апаратом історичної науки, професійно оперувати науковими термінами, прийнятими у фаховому середовищі.</p> <p>ПРН 5. Вміти працювати з письмовими, речовими, етнографічними, усними, архівними та іншими історичними джерелами.</p> <p>ПРН 6. Виявляти взаємозв'язки між процесами у минулому та на сучасному етапі, аналізувати суспільні процеси в історії України у контексті європейської та світової історії</p> <p>ПРН 7. Розуміти і виявляти відмінності в історіописанні, поглядах на минуле представників різних епох та у різних контекстах</p> <p>ПРН 9. Мати навички організації практичного вирішення питань історичної пам'яті та охорони матеріальної й</p>

Літературні джерела

1. Абашина Н.С., Козак Д.Н., Синиця Є. В., Терпиловський Р. В. *Давні слов'яни. Археологія та історія: навч. посіб.* Київ: Стародавній світ, 2012.
2. *Археологія Української ССРСР*. Т. I-III. Київ: наукова думка, 1985.
3. Бандрівський М. *Культурно-історичні процеси на Прикарпатті і Західному Поділлі в пізній період епохи бронзи-на початку доби раннього заліза*. Львів, 2014.
4. Баран В. Д., Баран Я. В. *Історичні витоки українського народу*. Київ: 2005.
5. Березанская С. С., Отрощенко В. В., Чередниченко Н. Н., Шарафутдинова И. Н. *Культуры эпохи бронзы на территории Украины*. Київ, 1986.
6. Бунятян К.П. *Давнє населення України: Навчальний посібник*. Київ: Либідь, 1999.
7. Винокур І. С., Телегін Д. Я. *Археологія України: Навчальний посібник*. Тернопіль: Богдан, 2008.
8. Відейко М. Ю. *Трипільська цивілізація*. Київ, 2003.
9. Залізник Л. Л. *Стародавня історія України*. Київ: Темпора, 2012.
10. Залізник Л.Л., Бунятян К. П., Зубар В. М., Моця О. П., Отрощенко В. В., Терпиловський Р. В. 2005. *Археологія України: курс лекцій*. Київ: Либідь.
11. Зубарь В. М. *Северный Понт и Римская империя*. Київ, 1998.
12. Зубар В. М., Ліньова Є. А., Сон Н. О. *Античний світ Північного Причорномор'я*. Київ, 1999.
13. Мартынов А.И. *Археология СССР*. Москва, 1982. –С. 34-42.
14. Мозолевський Б. М. *Товста Могила*. Київ, 1979.
15. Чмихов М.О., Кравченко Н.М., Черняков І.Т. *Археологія та стародавня історія України: Курс лекцій*. Київ, 1992.
16. Мончинська М. *Велике переселення народів. Історія неспокоїної епохи IV та V століть*. Київ, 2009.
17. *Тернопільщина. Історія міст і сіл: у 3-х томах*. Тернопіль, 2014.

Політика оцінювання

- **Політика щодо дедлайнів та перескладання:** Роботи, які здаються із порушенням термінів без поважних причин, оцінюються на нижчу оцінку (75% від можливої максимальної кількості балів за вид діяльності балів).
- **Політика щодо академічної доброчесності:** Списування під час контрольних робіт та екзаменів заборонені (в т.ч. із використанням мобільних девайсів). Мобільні пристрої дозволяється використовувати лише під час он-лайн тестування та підготовки практичних завдань в процесі заняття.
- **Політика щодо відвідування:** Відвідування занять є обов'язковим компонентом оцінювання, за яке нараховуються бали. За об'єктивних причин (наприклад, хвороба, працевлаштування, міжнародне стажування) навчання може відбуватись в он-лайн формі за погодженням із керівником курсу.

Оцінювання

Остаточна оцінка за курс розраховується наступним чином:

Види оцінювання	% від остаточної оцінки
Семестр I	
Модуль 1 (теми 1, 2, 3, 4, 5) усне опитування, завдання	35
Модуль 2 (теми 6, 7, 8) усне опитування, завдання, ессе	30
ІНДЗ (теми 1-8)	10
Екзамен (теми 1-8) – усне опитування	25

Семестр II	
Модуль 1 (теми 9-13) усне опитування, завдання	35
Модуль 2 (теми 14-18) усне опитування, завдання, ессе	30
ІНДЗ (теми 9-18)	10
Екзамен (теми 9-18) – усне опитування	25

До Силабусу також готуються матеріали навчально-методичного комплексу:

- 1) Навчальний контент (розширений план лекцій)
- 2) Тематика та зміст практичних робіт
- 3) Завдання для підсумкового контролю (екзаменаційні питання)
- 4) Електронне навчання в системі MODLE